

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล

(Individual Study)

เรื่อง แนวทางการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยใน
ประเทศไทย

Title: Guideline for Developing Democratic System in Thailand

จัดทำโดย นายธีระพงศ์ จิระภาค

รหัส ๑๖๐๑๕๖

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม

หลักสูตรนิติธรรมเรื่องประชาธิปไตย

วิทยาลัยรัฐธรรมนูญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

เรื่อง แนวทางการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยใน
ประเทศไทย

Title: Guideline for Developing Democratic System in Thailand

จัดทำโดย นายธีระพงศ์ จิระภาค

รหัส ๑๖๐๑๕๖

หลักสูตรนิติธรรมเรื่องประชาธิปไตย รุ่นที่ ๑ ปี ๒๕๕๖

วิทยาลัยรัฐธรรมนุญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนุญ

รายงานนี้เป็นความเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

บทคัดย่อ

เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๖๕ ภายใต้การนำของคณะราษฎร ประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของระบบการเมืองการปกครองของไทย จากนั้นระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงมีการปฏิวัติรัฐประหารเกิดขึ้นอีกหลายครั้ง และมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญมากถึง ๑๘ ฉบับแล้ว แต่ก็ยังมีประเด็นความขัดแย้งของคนในสังคมเกี่ยวกับประเด็นของรูปแบบการปกครองประเทศและความเหมาะสมของผู้บริหารประเทศเกิดขึ้นตลอดมาจนถึงปัจจุบันสภาพปัญหาดังกล่าวได้พัฒนาไปในลักษณะที่มีความซับซ้อนยิ่งขึ้นและยากแก่การตรวจสอบโดยอาศัยกระบวนการทางกฎหมายเพราะกรณีดังกล่าวเกิดจากกระบวนการที่ชอบด้วยกฎหมาย เมื่อการแก้ไขรัฐธรรมนูญไม่ใช่แนวทางสำคัญในการแก้ปัญหาความขัดแย้งดังกล่าว ผู้เขียนจึงเห็นว่ามาตรการอื่นจึงควรถูกนำมาขึ้นประกอบการพิจารณาในการแก้ปัญหาดังกล่าว ได้แก่ การยอมรับกฎเกณฑ์แนวทางการปกครองประเทศที่บัญญัติไว้ตามรัฐธรรมนูญ การแสดงความโปร่งใสในการบริหารประเทศ การส่งเสริมให้มีการรับฟังความคิดเห็นของบุคคลกลุ่มอื่นในสังคม หากมีความขัดแย้งเกิดขึ้นควรมีการนำการระงับข้อพิพาทโดยการเจรจาและการไกล่เกลี่ยมาใช้ การสร้างจิตสำนึกในการเคารพกฎหมายซึ่งเป็นกติกาของสังคม โดยไม่มีการดำเนินการใดเพื่อหลีกเลี่ยงมิให้ต้องรับโทษ สร้างมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการคอร์รัปชันเชิงนโยบายที่มีประสิทธิภาพ เพื่อป้องกันมิให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเข้าแสวงประโยชน์จากอำนาจหน้าที่โดยอาศัยช่องว่างแห่งกฎหมายหรือดำเนินการให้มีการออกกฎหมายเพื่อรับรองให้การกระทำใดเป็นการกระทำที่ชอบเพื่อเอื้อประโยชน์แก่ตน รวมถึงควรมีการเผยแพร่ความรู้และความเข้าใจต่อกระบวนการทางประชาธิปไตยที่ถูกต้อง รวมถึงสร้างหลักสูตรทางการศึกษาให้แก่เยาวชนเพื่อป้องกันปัญหาความขัดแย้งอันอาจที่จะเกิดขึ้นในอนาคต.

คำสำคัญ: ประชาธิปไตย, รัฐธรรมนูญ, รัฐประหาร

Abstract

The ruling system revolution of the Kingdom of Thailand happened on the 24th of June, 1932 when a group of Thais called “Kanarat” had enough military support to change the absolute monarchy system to a democratic constitutional monarchy system with the King remaining as head of state. This is a critical change in the governing system of Thailand and the new democratic system has been developing to the present day. Revolutions and coup d’états have been repeated many times after the first revolution in 1932. Many new constitutions were written. The present constitution is number 18. The Thai general population still has conflict with the provision of the current Constitution both in an appropriation of a governing system and the people holding political positions. The conflict is becoming more severe and more complicated as it did after each coup d’état. It is very difficult to examine the origin of the conflict. Moreover, people holding senior political position amended laws to protect their political power and support their business interests. Therefore, politicians and the population have learnt a new constitution is not an effective vehicle to solve complicated social and political problems in Thailand. Other measures are going to play an important role to solve problems. For examples, the population should accept the governing rule under the law while the transparency of government must be shown and examined. Respecting and accepting the political views of other people is necessary. In this way, the Alternative Dispute Resolution can be utilized for problem solving. People need to be aware of and follow the provisions of law with no avoidance. An effective formulaic measuring device for political corruption should be set up and developed. Knowledge and understanding of the democratic system should be taught to all Thais and be included in the Thai education system. All of these steps will help protect democracy and reduce political conflict in the future.

KEY WORD: DEMOCRECY, CONSTITUTION, COUP D’ETAT

แนวทางการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย

ธีระพงศ์ จิระภาค^๑

บทนำ

พระราชดำรัสในวันที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวหรือล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ ๗ ของปวงชนชาวไทยทรงมีพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานรัฐธรรมนูญฉบับแรกแก่ปวงชนชาวไทย เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ ความว่า “ข้าพเจ้ามีความเต็มใจที่จะสละอำนาจอันเป็นของข้าพเจ้าอยู่แต่เดิมให้แก่ราษฎรโดยทั่วไป แต่ข้าพเจ้าไม่ยินยอมยกอำนาจทั้งหลายของข้าพเจ้าให้แก่ผู้ใด คณะใด โดยเฉพาะเพื่อใช้อำนาจนั้นโดยสิทธิขาดและโดยไม่ฟังเสียงอันแท้จริงของประชาราษฎร”^๒ ซึ่งตรงกับหลักการของประชาธิปไตยที่ว่า “อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน แต่ประชาชนมอบอำนาจอังกล่าวให้แก่รัฐเป็นผู้ใช้อำนาจนั้นแทน” ยังคงฝังลึกในใจของประชาชนชาวไทยตลอดมานับแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน การพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยจึงเป็นหน้าที่สำคัญของปวงชนชาวไทย แต่หลังจากนั้นยังคงมีการรัฐประหารอีกหลายครั้ง ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าสมควรนำมาเป็นกรณีศึกษาเพื่อทราบบว่ารัฐธรรมนูญของประเทศไทยนั้นมีความเหมาะสมกับสภาพสังคมหรือไม่ มีความสอดคล้องกับหลักการและแนวคิดของหลักประชาธิปไตยมากน้อยเพียงใด รวมทั้งพิจารณาถึงสภาพความขัดแย้งของสังคมไทยในปัจจุบันเพื่อนำเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาต่อไป

แนวคิดประชาธิปไตย

แนวคิดประชาธิปไตยมีจุดเริ่มต้นมาจากหลักสัญญาประชาคม (Social contract) ซึ่งเกิดขึ้นโดยรับอิทธิพลตามแนวคิดของนักปราชญ์ที่สำคัญ ๓ ท่าน ได้แก่ โทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) จอห์น ล็อก (John Locke) และฌ็อง-ฌัก รูโซ (Jean Jacques Rousseau)^๓

^๑ ผู้พิพากษาศาลฎีกา

^๒ <http://irrigation.rid.go.th/rid15/ppn/Datebook/10%20December/Ratam.html>, เข้าถึงเมื่อวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๕๖

^๓ วิกีพีเดีย สารานุกรม, สัญญาประชาคม, th.wikipedia.org/wiki/, เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๕๖

โทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) นักปราชญ์ชาวอังกฤษที่มีชีวิตอยู่ระหว่างช่วงปี ค.ศ. ๑๕๘๘ ถึง ๑๖๗๘ ได้อธิบายถึงความชอบธรรมของการปกครองจากธรรมชาติของมนุษย์ โดยขยายความแนวคิดตามทฤษฎีสวามิภักดิ์ (Pactum Subjectiones) ของฌอง โบแดง (Jean Bodin) ที่ว่าอำนาจอธิปไตยของรัฐมาจากการเข้าทำสัญญาตั้งขึ้นของราษฎร โดยฮอบส์อธิบายว่ามนุษย์มีธรรมชาติที่เห็นแก่ตัวและมีการต่อสู้แย่งชิงกันตลอดเวลา การที่มนุษย์เข้าร่วมกันเป็นสังคมยอมนำมาซึ่งความสงบสุข มนุษย์จึงเข้าทำสัญญาประชาคมโดยยอมสละสิทธิทั้งปวงอันตนมีอยู่ตามธรรมชาติให้แก่ผู้ปกครอง และกำหนดให้ผู้ปกครองมีอำนาจเด็ดขาดเพื่อคอยควบคุมดูแลและบังคับ ตลอดจนลงโทษเพื่อรักษาความสงบได้อย่างมีประสิทธิภาพ เครื่องมือในการรักษาความสงบของรัฐคือกฎหมาย^๔ หลักการดังกล่าวปรากฏในหนังสือ Leviathan ซึ่งจัดทำขึ้นในปี ค.ศ. ๑๖๕๑

จอห์น ล็อก (John Locke) นักปราชญ์ชาวอังกฤษที่มีชีวิตอยู่ระหว่างปี ค.ศ. ๑๖๓๒ ถึง ๑๗๐๔ เชื่อว่ามีภาวะตามธรรมชาติที่มนุษย์ต่างคนต่างอยู่ และต่างมีเสรีภาพโดยสมบูรณ์ไม่มีข้อจำกัด และในภาวะเช่นนี้มนุษย์ทุกคนย่อมสามารถกระทำการใดๆที่เห็นว่าจะนำไปสู่การตอบสนองความต้องการของตนได้ การมีชีวิตอยู่ในสภาวะตามธรรมชาติย่อมมีอันตรายและความไม่สะดวกหลายประการ อันเกิดจากการล่วงละเมิดขอบเขตแห่งสิทธิของผู้อื่น มนุษย์จึงเข้าทำสัญญากัน เพื่อป้องกันความไม่สงบเรียบร้อยดังกล่าว โดยมนุษย์ตกลงที่จะอยู่ร่วมกันเป็นสังคมและจัดตั้งรัฐบาลขึ้นเพื่อทำหน้าที่ปกครองรักษาความยุติธรรมและความสงบเรียบร้อยในรูปของสัญญาประชาคม^๕ หลักดังกล่าวปรากฏในหนังสือ Two Treatises of Government ซึ่งจัดทำขึ้นในปี ค.ศ. ๑๖๘๘

แนวความคิดของล็อกก่อให้เกิดการพัฒนาแนวคิดสมัยใหม่ ๒ ประการ^๖ ได้แก่

ประการแรก แนวคิดที่ว่ารัฐมีอำนาจโดยมีข้อจำกัด เป็นความคิดที่ตรงกันข้ามกับคำสอนเรื่องอำนาจอธิปไตยเป็นอำนาจปกครองสูงสุดที่ไม่ถูกจำกัดด้วยกฎหมายใดๆตามที่เข้าใจกันอยู่ในสมัยใหม่ การยืนยันอำนาจสูงสุดไม่มีจำกัดเช่นนี้ไม่ว่าด้วยการอ้างเทวสิทธิ์ (Divine Right) ของกษัตริย์ หรืออ้างอำนาจประชาชน อ้างผลประโยชน์ของรัฐของชาติ หรืออ้างขั้นกรรมาชีพ โดยไม่มีหลักการใดมาจำกัดอำนาจนั้น ล้วนแต่มีแนวโน้มในทางเผด็จการทั้งสิ้น แนวความคิดของล็อกจึงเน้นถึง

^๔ ปรีดี เกษมทรัพย์, นิติปรัชญา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๑, หน้า ๒๐๐ - ๒๐๓

^๕ ปรีดี เกษมทรัพย์, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑๐ - ๒๑๑

^๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑๑ - ๒๑๔

อำนาจรัฐอันมีจำกัดเพราะมีความมุ่งหมายสำคัญเพื่อธำรงไว้ซึ่งความดีร่วมกัน ของสิทธิในชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สินของราษฎร รัฐจึงจะใช้อำนาจล่วงล้ำไปทำลายสิทธิดังกล่าวของราษฎรไม่ได้

ประการที่สอง แนวคิดหลักการแยกอำนาจชิปไตยออกจากกัน โดยไม่ยอมให้อำนาจนิติบัญญัติ (อำนาจในการบัญญัติกฎหมาย) อำนาจบริหาร (อำนาจในการบริหารประเทศ) และอำนาจตุลาการ (อำนาจในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี) อยู่ในมือของคนกลุ่มเดียวกัน ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นหลักสำคัญของรัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกา และรัฐธรรมนูญของฝรั่งเศสในเวลาต่อมา

ฌ็อง-ฌัก รูโซ (Jean-Jacques Rousseau) นักปรัชญา นักเขียน และนักทฤษฎีการเมืองชาวฝรั่งเศส มีชีวิตอยู่ในระหว่างปี ค.ศ. ๑๗๑๒ ถึง ๑๗๗๘ วางแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีสัญญาประชาคมที่แตกต่างไปว่า ตามธรรมชาติแล้วมนุษย์มีจิตใจโอบอ้อมอารี แต่การอาศัยอยู่โดยลำพังในธรรมชาติก่อให้เกิดความไม่มั่นคงในชีวิตและเสรีภาพเพราะไม่มีหลักประกันที่แน่นอน จึงมีความพยายามในการสร้างหลักประกันที่แน่นอนจากการเข้าทำสัญญาประชาคมในลักษณะที่ต่างคนต่างยอมสละสิทธิและเสรีภาพที่ตนมีอย่างไม่จำกัด และยอมรับสภาพที่มีสิทธิเสรีภาพโดยมีข้อจำกัดตามกฎหมาย รัฐซึ่งเกิดจากสัญญาประชาคมย่อมสามารถแสดงเจตนาในรูปแบบของ “เจตจำนงทั่วไป (General Will)”^๖ หลักดังกล่าวปรากฏในหนังสือ Du Contrat social ซึ่งจัดทำขึ้นในปี ค.ศ. ๑๗๖๒

รูปแบบการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

แนวคิดสัญญาประชาคมนำมาซึ่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งมีหลายรูปแบบแตกต่างกันไปตามขนบธรรมเนียมและประเพณีของแต่ละประเทศ แต่อย่างไรก็ดีรูปแบบการปกครองดังกล่าวต่างยึดถือหลักการสำคัญที่ว่าอำนาจชิปไตยเป็นของประชาชน โดยประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจชิปไตยในการปกครองประเทศโดยตรงหรือโดยผู้แทน ลัทธิประชาธิปไตยแบ่งเป็นหลายระบอบ ได้แก่ ระบอบการปกครองแบบรัฐสภา (Assembly Government) ระบอบการปกครองโดยประธานาธิบดี (Presidential Government) และระบอบการปกครองแบบรัฐสภาหรือระบอบรัฐสภา (Parliamentary Government)

ระบบการปกครองแบบรัฐสภา (Assembly Government) เป็นระบอบที่ฝ่ายบริหารมิได้แยกออกจากรัฐสภาซึ่งเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ แต่เป็นเพียงผู้แทนหรือเจ้าหน้าที่สภานิติบัญญัติเท่านั้น โดยสภามีอำนาจแต่งตั้งบังคับบัญชา และถอดถอนฝ่ายบริหาร ระบอบการปกครองโดยสภานี้เคยถูกนำมาใช้ใน

^๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒๑ - ๒๒๕

ประเทศฝรั่งเศสหลายครั้งภายหลังวิกฤตการณ์ทางการเมือง เช่น หลังการปฏิวัติหรือหลังสงคราม เมื่อมีการตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้น สภาร่างรัฐธรรมนูญ มีอำนาจในทางนิติบัญญัติและมีอำนาจหน้าที่บังคับบัญชาฝ่ายบริหารด้วย โดยแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลขึ้นทำหน้าที่ฝ่ายบริหารภายใต้การควบคุมและบังคับบัญชาของรัฐสภา ระบอบนี้เคยนำมาใช้ในประเทศไทยดังปรากฏตามรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๒๔๗๕ หรือรัฐธรรมนูญฉบับแรกของประเทศไทย^๘

ระบอบการปกครองโดยประธานาธิบดีหรือระบอบประธานาธิบดี (Presidential Government) เป็นระบอบการปกครองที่แยกฝ่ายบริหารออกเป็นอิสระจากฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายนิติบัญญัติไม่มีอำนาจควบคุมฝ่ายบริหารในการบริหารกิจการของรัฐ คณะบุคคลในฝ่ายบริหารต้องไม่ได้รับการแต่งตั้งจากฝ่ายนิติบัญญัติ ระบอบดังกล่าวอาจใช้ได้ทั้งในประเทศที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขและในประเทศที่มีประธานาธิบดีเป็นประมุข ประเทศไทยเคยนำการปกครองระบอบนี้มาใช้ ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร (พ.ศ. ๒๕๐๒) รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๒๐ และรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๓๔^๙

ระบอบการปกครองแบบรัฐสภาหรือระบอบรัฐสภา (Parliamentary Government) ถือเป็นแหล่งกำเนิดในประเทศอังกฤษ เป็นระบอบที่ฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ แม้จะแยกเป็นอิสระจากกัน แต่ก็มิได้เป็นไปโดยเด็ดขาด หากยังเกี่ยวพันกับการใช้อำนาจของแต่ละฝ่าย ภายใต้หลักการดุลและคานอำนาจ (Check and Balance) โดยมีองค์กรที่สำคัญในการใช้อำนาจรวม ๓ องค์กร ได้แก่ สถานิติบัญญัติหรือรัฐสภา ประมุขของรัฐ และคณะรัฐมนตรี และมีหลักสำคัญอีกประการหนึ่งที่ว่า “พระมหากษัตริย์ทรงครองราชย์ แต่มิได้ทรงปกครอง (The King reigns but does not govern)” ระบอบนี้ถูกนำมาใช้ในประเทศไทยดังปรากฏในรัฐธรรมนูญส่วนใหญ่ เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม (๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐^{๑๐} และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

^๘ ประยูร กาญจนกุล, คำบรรยายกฎหมายปกครอง, พิมพ์ครั้งที่ ๔, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘, หน้า ๑๓-๑๔

^๙ ประยูร กาญจนกุล, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔-๑๖

^{๑๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖-๑๘

วิวัฒนาการของการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย

เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ กลุ่มคณะบุคคลที่เรียกว่า “คณะราษฎร” ภายใต้การนำของ หลวงประดิษฐมนูธรรม นาวาตรีหลวงสินธุ สงครามชัย พันตรีหลวงพิบูลสงคราม พันเอกพระยา พลพลพยุหเสนา ได้ปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศไทยจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นระบอบประชาธิปไตยและมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรกของไทย คือ “พระราชบัญญัติ ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. ๒๔๗๕” ซึ่งมีหลักการประชาธิปไตยที่สำคัญว่า อำนาจอุดมในการปกครองประเทศเป็นของประชาชนชาวไทย มีสภาผู้แทนราษฎร คณะกรรมการ ราษฎร (คณะรัฐมนตรี) และศาลเป็นตัวแทนของประชาชนในการใช้อำนาจอธิปไตยดังกล่าว ซึ่งแสดง ถึงการแบ่งอำนาจอธิปไตยออกเป็น ๓ ส่วน ได้แก่ อำนาจอธิปไตย อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ จากนั้นมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับถาวร เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ ต่อมาเกิดความขัดแย้งในกลุ่มคณะราษฎรเกี่ยวกับเรื่องแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจ จนนำไปสู่การ ผลักดันให้จอมพล ป. พิบูลสงคราม ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ในปี พ.ศ. ๒๔๗๖ แต่ก็ต้องลาออก จากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเพราะรัฐบาลแพ้ในการลงมติพระราชกำหนดระเบียบบริหารราชการ นครเพ็ชรบูรณ์และพระราชกำหนดจัดสร้างพุทธบุรีมณฑล ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ ส่งผลให้ นายปรีดี พนมยงค์ขึ้นมาบริหารราชการเมืองแทน และมีความพยายามในการร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๔๗๘ เมื่อถึงสมัยรัฐบาลหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช จึงมีการประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญ ฉบับวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ เพื่อให้การปกครองเป็น “ประชาธิปไตยที่แท้จริง” และประกาศใช้ รัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๔๗๘ แทน ซึ่งมีสาระสำคัญในการแยกข้าราชการประจำออกจากการเมือง เพื่อป้องกันมิให้เกิดระบอบการปกครองแบบอำนาจนิยม การกำหนดให้สภานิติบัญญัติประกอบด้วย สภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรง และวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งโดยอ้อม ต่อมารัฐบาล ชุคนายควง อภัยวงศ์ ได้มีการตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นอีกครั้งหนึ่ง เพื่อร่างรัฐธรรมนูญฉบับถาวร แต่ ก่อนจะร่างเสร็จได้ถูกทำรัฐประหารเสียก่อน และแต่งตั้งจอมพล ป. พิบูลสงครามขึ้นดำรงตำแหน่งเป็น นายกรัฐมนตรีเป็นครั้งที่สอง ต่อมารัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวได้รับการประกาศใช้ในเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๔๘๒ โดยมีสาระสำคัญที่จะรักษาหลักการให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการแต่งตั้งของพระมหากษัตริย์ และยังคงแยกข้าราชการประจำและข้าราชการการเมือง แต่อำนาจของจอมพล ป. ล้วนคลงด้วยการทำ

รัฐประหารของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๐๐ ทำให้จอมพล ป. ต้องลี้ภัยไปอยู่ต่างประเทศ^{๑๑}

ภายหลังการทำรัฐประหารของจอมพลสฤษดิ์ นายพจน์ สารสิน ได้เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แล้วจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปขึ้น จอมพลสฤษดิ์ ดำเนินการให้พลโท ถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรี รัฐบาลชุดนี้ต้องเผชิญกับการวิพากษ์วิจารณ์และได้มีการเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจ รัฐบาล แต่ก็ไม่เป็นผลสำเร็จ ประกอบกับปัญหาข้อพิพาทเรื่องเขาพระวิหารระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชา ที่ผลการตัดสินของศาลโลกให้เขาพระวิหารเป็นของประเทศกัมพูชา ทำให้รัฐมนตรีหลายคนตัดสินใจลาออก ซึ่งจอมพลสฤษดิ์ เชื่อว่าสาเหตุดังกล่าวมาจากการที่คณะราษฎรนำระบอบประชาธิปไตยตะวันตกมาใช้ทำให้เกิดความวุ่นวายทางการเมืองขึ้นบ่อยครั้ง และเห็นว่าการจัดระเบียบการปกครองของไทยต้องอาศัยหลัก ๓ ประการ คือ การเมืองการปกครองต้องอาศัย หลักการของไทยเราเอง จะต้องละทิ้งอุดมการณ์ของต่างประเทศ และจะต้องฟื้นฟูอุดมการณ์แบบไทยให้เป็น อุดมการณ์หลักของชาติ และเชื่อว่าประชาธิปไตยแบบไทยที่เหมาะสม คือ รัฐบาลหรือฝ่ายบริหารมีอำนาจเหนือฝ่ายนิติบัญญัติ และมีอำนาจสูงสุด ดังนั้น พรรคการเมืองและการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนจึงไม่ใช่เป็นสิ่งจำเป็นต่อระบบการเมืองไทย ต่อมาจอมพลถนอม กิตติขจร ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีและบริหารประเทศตามแบบจอมพลสฤษดิ์ โดยใช้การปกครองแบบประชาธิปไตยแบบไทย ทำให้รัฐบาลไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและยังต้องเผชิญกับความกดดันจากประชาชน แม้หลังจากที่มีการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒ จอมพลถนอมได้กลับเข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง แต่ก็ได้รับการปฏิเสธจากสภาผู้แทนราษฎรและมีการต่อต้านที่รุนแรงใน พ.ศ. ๒๕๑๓ จนกลายเป็นความขัดแย้ง จอมพลถนอมจึงทำรัฐประหารรัฐบาลของตนเอง ใน พ.ศ. ๒๕๑๔ ซึ่งนำไปสู่เหตุการณ์ที่สำคัญเหตุการณ์หนึ่งในประวัติศาสตร์การเมืองไทย คือ เหตุการณ์วันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ ที่กลุ่มนักศึกษาได้พากันรวมตัวกันเพื่อประท้วงและขับไล่คณะรัฐบาลเผด็จการ “ถนอม – ประภาส” กลุ่มผู้ชุมนุมต้องเผชิญหน้ากับตำรวจและเกิดการต่อสู้กันขึ้น จนนำไปสู่การกวาดล้างผู้ชุมนุมครั้งใหญ่จากตำรวจและทหารภายใต้การบังคับบัญชาของจอมพลถนอมและจอมพล

^{๑๑} นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, การเมืองไทยยุคประชาธิปไตย,

<http://www.moe.go.th/strategy11/file/3D/07-08-09-08.pdf>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๕๖

ประกาศ เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้มีผู้บาดเจ็บล้มตายเป็นจำนวนมาก ในที่สุดพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงระงับเหตุการณ์โดยที่ พลเอกกฤษณ์ สีวะรา ผู้บัญชาการทหารบกในขณะนั้นมีความเห็นคล้อยตาม ด้วย พระองค์ทรงขอให้จอมพลถนอมถลาออกจากตำแหน่ง นายสัญญา ธรรมศักดิ์ ได้เข้าดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีแทนและมีการดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗ โดยจัดตั้งสมัชชาแห่งชาติตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งเรียกว่า “ สภานามม้า” เนื่องจากจัดการประชุมสมัชชาที่ราชอุทยานยี่สามคม หรือสนามม้านางเลิ้ง ซึ่งประกอบด้วย ข้าราชการ นักธุรกิจ นักวิชาการ กรรมกร เกษตรกร ตลอดจนนักศึกษา รัฐธรรมนูญปี ๒๕๑๗ นี้ถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตยมากที่สุดฉบับหนึ่งของประเทศไทย^{๑๖}

ต่อมาเมื่อเหตุการณ์ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ เป็นเหตุการณ์ประท้วง และนำไปสู่การทำรัฐประหาร โดย คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินภายใต้การนำของพลเรือเอกสงัด ชลออยู่ และคณะนายทหาร ทหาร สามารถเข้ายึดอำนาจได้ มีการใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่ให้อำนาจนายกรัฐมนตรีอย่างเด็ดขาดคล้ายกับ รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. ๒๕๐๒ ของจอมพลสฤษดิ์ และแต่งตั้งให้นายธานินทร์ กรัยวิเชียร ขึ้นดำรง ตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี ส่วนคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินก็ได้กลายสภาพตนเองไปเป็นสภาที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินยังจัดตั้งสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดินมาทำหน้าที่นิติบัญญัติ โดยมีสมาชิกที่ประกอบด้วยข้าราชการทหาร และข้าราชการพลเรือน^{๑๗}

จากนั้นมีการทำรัฐประหารรัฐบาลนายธานินทร์แล้ว พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เข้าดำรง ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ได้จัดให้มีการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ และ รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ถูกขนานนามว่าเป็น “ประชาธิปไตยครึ่งใบ” เนื่องจากมีการจัดวางดุลอำนาจทางการเมืองระหว่างพลังประชาธิปไตยกับพลังกองทัพ ให้กองทัพสามารถควบคุมทิศทางทางการเมืองได้ เช่น ข้าราชการประจำสามารถควบตำแหน่งทางการเมืองได้ และสมาชิกวุฒิสภามาจากการแต่งตั้ง แม้กระทั่ง

^{๑๖} นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, เรื่องเดียวกัน, <http://www.moe.go.th/strategy11/file/3D/07-08-09-08.pdf>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๕๖

^{๑๗} เรื่องเดียวกัน, <http://www.moe.go.th/strategy11/file/3D/07-08-09-08.pdf>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๕๖

ในช่วงที่พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีก็มีความพยายามในการทำรัฐประหารเช่นเดียวกันแต่ไม่สำเร็จที่เรียกว่า “กบฏเมษาฮาวาย”^{๑๔}

หลังจากพลเอกเปรมยุติบทบาททางการเมืองในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้ว พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้รับตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีแทน แต่ในวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๔ “คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.)” นำโดยพลเอกสุจินดา คราประยูร ได้ก่อรัฐประหารรัฐบาลโดยอ้างว่ารัฐบาลทุจริต แทรกแซงข้าราชการ เผด็จการรัฐสภา ทำลายสถาบันทหาร กับการลอบสังหารบุคคลสำคัญ และกีดกันล้างสถาบันพระมหากษัตริย์ แต่ปัญหาที่แท้จริง คือ การโยกย้ายตำแหน่งในกองทัพทำให้เกิดการแบ่งปันอำนาจที่ไม่มีความสมดุลในกลุ่มทหาร หลังจากการยึดอำนาจเสร็จแล้ว รสช. ได้ สัญญาว่าจะคืนอำนาจให้ประชาชนโดยเร็ว ต่อมาเมื่อ รสช. ยึดอำนาจสำเร็จแล้วได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔ แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้โปรดเกล้าให้นายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี ผลการเลือกตั้งทั่วไปปรากฏว่าพรรคสามัคคีธรรมได้เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาล แต่บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวมิได้ระบุว่านายกรัฐมนตรีต้องมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังนั้น พรรคสามัคคีธรรมได้เชิญพลเอกสุจินดา เป็นนายกรัฐมนตรี แต่พรรคการเมืองฝ่ายค้านและประชาชนคัดค้าน เนื่องจากก่อนหน้านี้พลเอกสุจินดา เคยกล่าวว่า การรัฐประหารที่ได้ทำไปนั้นหาได้มีความต้องการเป็นนายกรัฐมนตรี แต่ภายหลังกลับยอมรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีด้วยการให้เหตุผลว่ายอม “เสียสัจย์เพื่อชาติ” เป็นเหตุให้ประชาชนไม่พอใจมากและเริ่มชุมนุมกัน ซึ่งมีพลตรีจำลอง ศรีเมือง เป็นแกนนำสำคัญ เรียกร้องให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญ และให้นายกรัฐมนตรีมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประชาชนจำนวนหลายแสนคนได้เข้าร่วมชุมนุมบริเวณถนนราชดำเนินการประท้วงและเหตุการณ์ได้ลุกลามจนกลายเป็นเหตุจลาจลเกิดความเสียหายทั่วกรุงเทพมหานครและมีทำที่เสียหายอีกมากและนำไปสู่การเผชิญหน้าระหว่างกองทัพและกลุ่มผู้ชุมนุมในช่วง ๑๗ ถึง ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๓๕ จนนำไปสู่ความรุนแรง มีประชาชนบาดเจ็บ เสียชีวิตและสูญหายจำนวนมาก หรือที่รู้จักกันในชื่อของ “พฤษภาทมิฬ” ต่อมาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงโปรดเกล้าฯ ให้พลเอกสุจินดา นายกรัฐมนตรี กับพลตรี จำลอง ผู้นำการประท้วง เข้าเฝ้าฯ ณ ตำหนักจิตรลดารโหฐาน ในวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๓๕ หลังการปะทะกันระยะหนึ่ง เหตุการณ์การเข้า

^{๑๔} เรื่องเดียวกัน, <http://www.moe.go.th/strategy11/file/3D/07-08-09-08.pdf>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๕๖

เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทดังกล่าวได้รับการเผยแพร่ภาพและเสียงทางวิทยุโทรทัศน์ทั่วประเทศ หลังจากนั้นในวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๓๕ พลเอกสุจินดา ได้ประกาศลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี พรรคสามัคคีธรรมได้เสนอ พลอากาศเอกสมบุญ ระหงษ์ ประธานที่ปรึกษาพรรคชาติไทยเป็น นายกรัฐมนตรี ซึ่งยังคงมีกระแสต่อต้าน สุดท้ายวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๓๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้นายอานันท์ ปันยารชุน กลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง ตามการเสนอชื่อโดยนายอาทิตย์ อุไรรัตน์ ประธานสภาผู้แทนราษฎร เพื่อสร้างความปรองดองในสังคม การเมือง และดำเนินการจัดการเลือกตั้งให้ เป็นไปตามความต้องการของประชาชนชาวไทย อันนำไปสู่กระบวนการปฏิรูปการเมืองที่เริ่มต้นจากการแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๓๕ เพื่อดำเนินการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ (รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน) ซึ่งมีสาระประกอบไปด้วยข้อกำหนดเกี่ยวกับการควบคุมพฤติกรรมนักการเมือง ระบบการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจขององค์กรการเมือง การจัดตั้งองค์กรอิสระ การทำให้องค์กรการเมืองมี ประสิทธิภาพ และการ ทำให้องค์กรของฝ่ายบริหารสามารถบริหารนโยบายได้โดยมีความเป็นผู้นำที่มีความเข้มแข็ง^{๑๕}

ต่อมารัฐบาลพันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ชินวัตร หัวหน้าพรรคไทยรักไทย ดำรงตำแหน่งเป็น นายกรัฐมนตรีคนที่ ๒๓ ของประเทศ ได้สร้างประวัติศาสตร์โฉมหน้าใหม่ให้กับการเมืองไทย คือ เป็น รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งรัฐบาลแรกที่มีผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคไทยรักไทยเพียง พรรคเดียวชนะเลือกตั้งด้วยคะแนนเสียงท่วมท้น จนสามารถจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวได้ถึงสองสมัย ติดต่อกันผ่านการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. ๒๕๔๔ และการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. ๒๕๔๘ มีลักษณะการบริหารประเทศที่มีแนวโน้มรวบอำนาจเบ็ดเสร็จของรัฐบาลพรรคไทยรักไทย นักวิชาการจึงให้คำจำกัด ความรูปแบบการบริหารประเทศว่า “การเมืองระบอบทักษิณ” “ทักษิณาธิปไตย (Thaksinocracy)” และเรียกระบบเศรษฐกิจซึ่งมีการดำเนินการและเกิดมีผลประโยชน์จากนโยบายรัฐบาลในสมัยนี้ว่า “ระบบทักษิโนมิกส์ (Thaksinomics)” สาเหตุที่เกิดการรวบอำนาจเบ็ดเสร็จ เนื่องจากหัวหน้าพรรค และนายทุนของพรรคล้วนมีพื้นฐานมาจากกลุ่มธุรกิจสัมปทานขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นธุรกิจที่มี ประสิทธิภาพและมีความคุ้นเคยกับการผูกขาดมาแล้วในลักษณะหนึ่ง ได้แก่ ธุรกิจสื่อสาร -

^{๑๕}เรื่องเดียวกัน, <http://www.moe.go.th/strategy11/file/3D/07-08-09-08.pdf>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๕๖

โทรคมนาคม กลุ่มอุตสาหกรรมพิเศษบางประเภท ส่งผลให้พรรคไทยรักไทยมีฐานอำนาจทางการเงินที่แข็งแกร่ง และที่สำคัญคือนโยบายประชานิยมที่ให้ผลประโยชน์โดยตรงให้แก่ชาวบ้านโดยไม่ต้องผ่านระบบอุปถัมภ์ของนักการเมืองในระดับจังหวัด รวมทั้งนักการเมืองท้องถิ่น ดังนั้น จึงมีผลสืบเนื่องกลายเป็นการสลายฐานอำนาจของนักการเมืองในระบบหัวคะแนนแบบที่เคยเป็นมา รัฐบาลพรรคไทยรักไทยได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์ในหลายเรื่อง เช่น ปัญหาคอร์ปชั่นเชิงนโยบาย การแทรกแซงสื่อและองค์กรอิสระ ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้ การละเมิดสิทธิมนุษยชน ดังปรากฏตามข้อเขียนของกลุ่มนักวิชาการ ต่อมาเมื่อมีการตรวจสอบพบปัญหาจริยธรรมทางการเมืองของพันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ในเฉพาะกรณีการขายหุ้นชินคอร์ปให้แก่กองทุนเทมาเส็ก ประเทศสิงคโปร์ เป็นจำนวน ๗๓,๐๐๐ ล้านบาท โดยไม่เสียภาษี ผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่เป็นคนในครอบครัวของพันตำรวจโท ดร. ทักษิณ และเครือข่าย ปัญหาดังกล่าวนำไปสู่การยุบสภาในวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕ และก่อให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์จากสังคมตามมาว่านายกรัฐมนตรีนี้น่าจะพ้นจากสภาผู้แทนราษฎร ข้อกล่าวหาดังกล่าวยังไม่มีการตอบให้กับประชาชนอย่างชัดเจน และทำให้เกิดข้อสงสัยตามมา ทั้งหมดนี้เป็นผลมาจากระบบการตรวจสอบในสภาผู้แทนราษฎรและในองค์กรอิสระ ด้วยเหตุนี้การต่อสู้คัดค้านอำนาจ พันตำรวจโท ดร. ทักษิณ และรัฐบาลไทยรักไทย ในวงนักวิชาการ ประชาชน สมาชิกวุฒิสภาสายเอ็นจีโอ และกลุ่มวิชาชีพสื่อมวลชน นำไปสู่การต่อสู้ทางการเมืองครั้งยิ่งใหญ่ และขยายผลไปสู่การไม่เอาระบอบทักษิณ มีกลุ่ม “พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย” เข้าทำการคัดค้านแบบอารยขัดขืน (Civil Disobedience) เนื่องจากเป้าหมายสูงสุดของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย คือ ต้องการให้พันตำรวจโท ดร.ทักษิณ เว้นวรรคทางการเมือง ในขณะที่ฝ่ายรัฐบาลพรรคไทยรักไทยยืนยันว่า เป็นเรื่องสิทธิส่วนบุคคลและให้เป็นไปตามกติกาของรัฐธรรมนูญ ความขัดแย้งของทั้งสองฝ่ายทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น และได้กลายเป็นข้ออ้างอันชอบธรรมของทหารในการทำรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลพรรคไทยรักไทย เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๕ ด้วยเหตุผล คือ รัฐบาลทำให้เกิดความขัดแย้งภายในชาติ การบริหารราชการแผ่นดินส่อไปในทางทุจริต เกิดการแทรกแซงองค์กรอิสระ และการกระทำที่หมิ่นเหม่ต่ออาการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ซึ่งพ้องกับความเห็นของประชาชนและกลุ่มต่อต้านรัฐบาล ด้วยเหตุนี้การก่อรัฐประหารจึงเต็มไปด้วยเสียงชื่นชม^{๖๖}

^{๖๖} เรื่องเดียวกัน, <http://www.moe.go.th/strategy11/file/3D/07-08-09-08.pdf>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๕๖

แม้จะมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันในปี ๒๕๕๐ และมีการเปลี่ยนแปลง นายกรัฐมนตรีไปเป็นนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ก็ตาม แต่ความนิยมในตัวพันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ยังมิได้เสื่อมถอยลง อันส่งผลให้พรรคเพื่อไทยชนะการเลือกตั้งในการเลือกตั้งครั้งต่อมา และนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร น้องสาวของพันตำรวจโท ดร. ทักษิณ ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี สร้างความไม่พอใจแก่ฝ่ายที่ไม่พอใจแนวทางการบริหารประเทศของพันตำรวจโท ดร. ทักษิณ โดยเข้าใจว่านางสาวยิ่งลักษณ์เป็นตัวแทนพี่ชายและพยายามเรียกร้องขอให้มีการอภิบาลโทษแก่พี่ชายซึ่งเป็นอดีตนายกรัฐมนตรีนั่นเอง ความขัดแย้งทางความคิดเห็นทางการเมืองของคนไทยจึงยังไม่หมดไปจวบจนปัจจุบัน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่มีลำดับศักดิ์สูงสุดในประเทศ ประเทศไทยมีการปฏิวัติรัฐประหารหลายครั้ง จนนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญหลายฉบับ ได้แก่^{๑๓}

๑. พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พุทธศักราช ๑๔๗๕
๒. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม
๓. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๘๕
๔. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๔๙๐ หรือรัฐธรรมนูญคู่มแดง หรือ รัฐธรรมนูญใต้ร่ม
๕. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๙๒
๖. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๙๕
๗. ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๐๒
๘. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๑
๙. ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๑๕
๑๐. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗
๑๑. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๙

^{๑๓} วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, th.wikipedia.org/wiki/, เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๕๖

- ๑๒. ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๒๐
- ๑๓. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑
- ๑๔. ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พุทธศักราช ๒๕๓๔
- ๑๕. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๔
- ๑๖. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐
- ๑๗. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙
- ๑๘. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ซึ่งเป็นฉบับปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากความเห็นที่แตกต่างกันทางการเมืองและความไม่ชอบธรรมในการบริหารประเทศของผู้มีอำนาจอันนำไปสู่การปฏิวัติรัฐประหารหลายครั้ง ซึ่งการปฏิวัติรัฐประหารในแต่ละครั้งทำให้เกิดการหยุดชะงักในการพัฒนาของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทั้งยังนำมาซึ่งความแตกแยกทางความคิดของกลุ่มคนในสังคม และสร้างผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อระบบเศรษฐกิจของไทยอันเกิดจากความขาดเสถียรภาพของรัฐบาลอีกด้วย

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากข้อเท็จจริงที่น่าเสนามาข้างต้น แสดงว่าการพัฒนาการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยตลอดมานับแต่วันที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้เจริญก้าวหน้าไปทางลำดับ แต่ยังคงมีอุปสรรคความขัดแย้งทางความคิดและการทับซ้อนของผลประโยชน์ อันนำมาซึ่งข้อโต้แย้งทั้งหลายเกี่ยวกับความเป็นประชาธิปไตย และความรู้ความเข้าใจของประชาชนในเรื่องดังกล่าวได้ถูกบิดเบือนไป จนเข้าใจว่าประชาธิปไตยคือเสียงข้างมาก กล่าวคือ หากประชาชนส่วนมากเห็นเช่นไรย่อมต้องเป็นไปตามนั้น จนนำมาซึ่งความพยายามในการใช้หลักเกณฑ์ตามรัฐธรรมนูญเพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่การกระทำของตน จนนำมาซึ่งความขัดแย้งในสังคม จากความไม่พอใจที่มีการออกกฎหมายเพื่อเอื้อประโยชน์แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง อันส่งผลกระทบต่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ

รัฐธรรมนูญของประเทศไทยหลายฉบับเช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ หรือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ถูกร่างขึ้นตามหลักการแห่งความเป็นประชาธิปไตย รวมถึงยังมีบทบัญญัติที่รับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริงหลายประการ จึงไม่อาจกล่าวอ้างได้ว่าเหตุแห่งความขัดแย้งมากจากบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ไม่ชอบ

การร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่จึงไม่ใช่แนวทางในการแก้ปัญหาที่ตรงจุด คงมีเพียงข้อที่ต้องพิจารณาว่า รูปแบบการเลือกตั้งแบบใด นายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีควรมาจากการเลือกตั้งหรือไม่ รวมถึงหลักการดูแลและคานอำนาจแบบใดที่มีความเหมาะสมกับประเทศไทยมากกว่ากัน

เมื่อการแก้ไขรัฐธรรมนูญไม่ใช่แนวทางสำคัญในการแก้ปัญหาคความขัดแย้งดังกล่าว มาตรการอื่นจึงควรถูกนำขึ้นมาประกอบการพิจารณาในการแก้ปัญหาดังกล่าว โดยจะต้องพิจารณาถึงสาเหตุของปัญหาดังกล่าวเสียก่อน ซึ่งจากการพิจารณาจะพบว่าปัญหาคความสำคัญหลายประการ ได้แก่

ประการแรก ความไม่ไว้วางใจตัวบุคคลที่ทำหน้าที่ในการบริหารประเทศ จากปัญหานี้เป็นเรื่องละเอียดอ่อน เพราะตามหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ผู้บริหารประเทศมาจากการเลือกตั้งนั้น ย่อมมีทั้งฝ่ายที่เลือกบุคคลดังกล่าวและไม่เลือกบุคคลดังกล่าว การยอมรับผลการเลือกตั้งจึงเป็นสิ่งสำคัญ

ประการที่สอง ความสงสัยถึงวิธีการดำเนินการในการบริหารประเทศนั้นเป็นไปตามหลักกฎหมายหรือไม่ กรณีดังกล่าวเป็นประเด็นเรื่องความโปร่งใสในการดำเนินกิจการของผู้บริหารประเทศ แนวทางในการแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นการเปิดเผยแนวทางการดำเนินงาน รวมถึงแจ้งประชาชนให้ทราบถึงผลดีและผลเสียของการดำเนินการดังกล่าวโดยชัดแจ้ง นอกจากนี้ยังต้องแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารประเทศดำเนินการโดยชอบธรรมและมีได้มุ่งที่จะกระทำไปเพื่อเอื้อประโยชน์แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

ประการที่สาม ความไม่เข้าใจของประชาชนที่มีต่อผู้บริหารประเทศ เป็นเรื่องที่ต้องทำความเข้าใจร่วมกันระหว่างประชาชนกับผู้บริหารประเทศ กล่าวคือ ผู้บริหารประเทศจะต้องแสดงให้เห็นประชาชนเห็นถึงความจริงใจและความโปร่งใสเพื่อสร้างศรัทธาและความมั่นใจแก่ประชาชน ส่วนประชาชนนั้น หากเป็นกรณีที่ผู้บริหารประเทศได้รับการเลือกตั้งโดยถูกต้องและชอบธรรม ประชาชนย่อมต้องให้ความไว้วางใจและเคารพต่อการตัดสินใจของผู้บริหารประเทศ โดยจะต้องละทิ้งมุมมองที่เป็นอคติและเคารพต่อหลักเกณฑ์ของระบอบประชาธิปไตย

ประการที่สี่ หากมีความขัดแย้งเกิดขึ้นจากความคิดเห็นทางการเมือง ประชาชนกลุ่มต่างๆย่อมสามารถแสดงออกซึ่งความเห็นของฝ่ายตนภายใต้บังคับแห่งกฎหมายและไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น ทั้งจะต้องพยายามทำความเข้าใจต่อความคิดเห็นของฝ่ายอื่น และหากมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้น ย่อมต้องแสวงหาข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจ และพยายามเจรจากับอีกฝ่ายโดยสันติวิธี

ประการที่ห้า หากมีการกระทำที่ผิดกฎหมายเกิดขึ้น ย่อมต้องยอมรับโทษตามกฎหมายเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด หากมีข้อโต้แย้งใดควรมีการต่อสู้คดีในชั้นศาล ไม่ใช่กำลังมวลชนเพื่อผลักดันให้มีการ

ออกกฎหมายเพื่อยกเว้นโทษ หรือเข้ากีดกันการใช้ดุลพินิจในการพิจารณาพิพากษาของศาล ทั้งยังต้องให้ความเคารพต่อดุลพินิจการตัดสินของศาลในฐานะที่เป็นตัวแทนของประชาชนในการใช้อำนาจตุลาการ

ประการที่หก พยายามหาทางออกที่เป็นการรอมชอมกัน โดยนำระบบการระงับข้อพิพาททางเลือกเช่นการเจรจาต่อรองหรือการไกล่เกลี่ยมาใช้ แต่จะต้องเป็นการดำเนินการด้วยความบริสุทธิ์ มิใช่ใช้กระบวนการดังกล่าวเพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่ตนเอง

ประการที่เจ็ด สร้างมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการคอร์ปชั่นเงิน โบนัสที่มีประสิทธิภาพ เพื่อป้องกันมิให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเข้าแสวงประโยชน์จากอำนาจหน้าที่โดยอาศัยช่องว่างแห่งกฎหมายหรือดำเนินการให้มีการออกกฎหมายเพื่อรับรองให้การกระทำใดเป็นการกระทำที่ชอบเพื่อเอื้อประโยชน์แก่ตน

ประการสุดท้าย เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาในระยะยาว ควรมีการกระจายโอกาสทางการศึกษาให้แก่ประชาชน เพื่อให้ทำความเข้าใจถึงสิทธิหน้าที่ของตนภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขให้ถูกต้อง และเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและจิตสำนึกแก่เยาวชนซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติในอนาคตให้ตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตน รวมถึงปลูกฝังให้เคารพกฎเกณฑ์ของสังคม

บรรณานุกรม

หนังสือ

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และนันท์ชัย เพียรสนอง. คำอธิบายวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และนันท์ชัย เพียรสนอง. คำอธิบายวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร: Pholsiam Printing and Publishing (Thailand) Limited Partnership .

ประยูร กาญจนกุล. คำอธิบายกฎหมายปกครอง. พิมพ์ครั้งที่ ๔, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๓๘.

ปรีดี เกษมทรัพย์. นิติปรัชญา Philosophy of Law . พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำรา และเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ๒๕๓๑.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. เอกสารการสอนชุดที่ ๑ – ๘ สถาบันและกระบวนการทางการเมืองไทย (ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. ๒๕๔๕.

สมยศ เชื้อไทย. นิติปรัชญาเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: บริษัท โรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด. ๒๕๓๘.

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา. ๒๕๕๐.

หยุด แสงอุทัย. หลักรัฐธรรมนูญทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด. ๒๕๓๘.

แหล่งข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์

<http://irrigation.rid.go.th/rid15/ppn/Datebook/10%20December/Ratam.html>, เข้าถึงเมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๕๖

กำชัย จงจักรพันธุ์. “หลักนิติธรรม ความหมาย สำคัญ และผลของการฝ่าฝืน”. <http://www.westlaw.com>. เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๕๖

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, การเมืองไทยยุคประชาธิปไตย, <http://www.moe.go.th/strategy11/file/3D/07-08-09-08.pdf>, เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๕๖

วิกิพีเดียสารานุกรมเสรี, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, th.wikipedia.org/wiki/, เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๕๖

วิกิพีเดียสารานุกรม, สัญญาประชาคม, th.wikipedia.org/wiki/, เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๕๖